

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

**Dedukce v detektivní literatuře: Sherlock Holmes
a dedukce**

Zuzana Běželová

Plzeň 2014

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra filozofie

Studijní program Humanitní studia

Studijní obor Humanistika

Bakalářská práce

**Dedukce v detektivní literatuře: Sherlock Holmes
a dedukce**

Zuzana Běželová

Vedoucí práce:

Mgr. Ludmila Dostálová, Ph.D.

Katedra filozofie

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2014

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2014

.....

Děkuji vedoucímu bakalářské práce Mgr. Ludmile Dostálové Ph.D. za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

Obsah

I.	ÚVOD	- 1 -
II.	TEORETICKÁ ČÁST	- 2 -
II.1.	Logika.....	- 2 -
II.2.	Argumentace.....	- 2 -
II.2.2.	Vztah vyplývání	- 3 -
II.3.	Výroková logika.....	- 4 -
II.4.	Odvozovací pravidla	- 4 -
III.	PRAKTICKÁ ČÁST	- 6 -
III.1.	Sir Arthur Conan Doyle.....	- 7 -
III.2.	Sherlock Holmes	- 7 -
III.2.2.	Konkrétní příklady dedukce	- 9 -
IV.	ZÁVĚR	- 48 -
V.	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	- 49 -
V.1.	Odborná literatura	- 49 -
V.2.	Detektivní literatura.....	- 49 -
VI.	RESUMÉ	- 50 -

I. Úvod

Název mojí bakalářské práce je *Dedukce v detektivní literatuře*, konkrétně dedukce Sherlocka Holmese v příbězích Sira Arthura Conana Doylea. V nich sledujeme bravurní dedukční schopnosti Sherlocka Holmese. Cílem je porovnat teoretický pojem dedukce v moderní logice a metodologii věd s tím, jak se pojem dedukce vyskytuje v příbězích Sira Arthura. Toto srovnání podkládám konkrétními příklady z literárních pramenů spisovatele Doylea.

V první části práce se budu věnovat teoretickému pojmu dedukce a metodologii věd. Zde budu vycházet ze sekundární literatury. Budu hovořit o termínu logika, co logika vůbec znamená. Pak zde budu mluvit o argumentaci, o tom co je argument, uvedu zde i příklady. Další kapitolou bude výroková logika, o které celá tato práce bude. Také zde budu vysvětlovat, co jsou odvozovací pravidla, díky kterým v této práci rozeberu konkrétní deduktivní případy.

Druhá část je praktická. Uvedu zde konkrétní ukázky deduktivních postupů oblíbené postavy Sherlocka Holmese a jeho věrného společníka dr. Watsona. Podrobné ukázky nám odhalí, jak Holmes, jako mistr deduktivního odvozování, dokázal dojít k závěrům.

V závěru práce zhodnotím konkrétní použití dedukce s teoretickým pojmem.

II. Teoretická část

II.1. Logika

Jaký je vlastně význam termínu *logika*? V běžném jazyku se toto slovo používá poměrně často, ale má zde spoustu rozdílných významů. Nejbližšímu pojetí odpovídá, když slovo logika, užíváme ve smyslu správné argumentace.¹

Pojem logika se odvozuje z řeckého slova *logos*, které znamená slovo, jazyk, myšlení nebo argument.²

Předmětem logiky jsou tvrzení, která jsou typická svojí speciální vlastností. Jsou buď pravdivá, nebo nepravdivá a to díky své struktuře neboli formě.³

II.2. Argumentace

Další termín, který bych měla objasnit je *argumentace*. Ta představuje jakýsi uzavřený jazykový celek. Tento celek se skládá ze dvou předpokladů či premis a závěru nebo konkluze. V logickém smyslu je to posloupnost výroků a to ve vztahu, kdy je závěr odůvodněn premisami. Tedy jeden z výroků z ostatních vyplývá. Pokud závěr vyplývá z předpokladů, celý argument či úsudek je správný. Nyní uvedu obvyklý příklad platného argumentu:

První premisa: Každý člověk je smrtelný.

Druhá premisa: Sokrates je člověk.

Závěr: Sokrates je smrtelný.⁴

¹ SOUSEDÍK, Prokop. *Logika pro studenty humanitních oborů*. Praha : Vyšehrad, 2001. S. 13. ISBN 80-7021-509-7.

² SZYMANEK, Krzysztof. *Umění argumentace : terminologický slovník*. Olomouc : Univerzita Palackého, 2003. S. 181. ISBN 80-244-0699-3.

³ KOLÁŘ, Petr. *Argumenty filosofické logiky*. Praha : Filosofia, 1999. S. 30-31. ISBN 80-7007-121-4.

Pokud závěr nevyplývá z premis, je argument neplatný. Dále můžeme rozlišovat nedokonalé platné argumenty a nedokonalé neplatné argumenty. U nedokonalého platného argumentu závěr z premis vyplývá, ale některé z premis jsou nepravdivé.⁵

II.2.2. Vztah vyplývání

Je tedy jasné, že se logika zabývá správností argumentu, tedy vlastně zjišťuje, jestli závěr vyplývá z premis nebo z nich nevyplývá. Co je tedy vyplývání? Je to určitý vztah mezi předpoklady a závěrem, takže vztah mezi jazykovými entitami. Pro jazyk existují tři významná hlediska – syntaktické, sémantické a pragmatické hledisko.

Definice vyplývání je taková: „*Závěr vyplývá z premis tehdy a jen tehdy, jestliže není možné, aby byly premisy pravdivé a závěr nepravdivý.* Nemluví se zde o aktuální pravdivosti závěru, ale o tom, že pokud jsou pravdivé premisy, tak je i nutně pravdivý závěr. Když je závěr nepravdivý, tak alespoň jedna premisa je nutně nepravdivá. Můžeme říci, že pravdivost premis se přenáší na závěr. Je patrné, že hlavní roli hraje sémantický pojem pravdivosti. Vyplývání je tedy sémantickým pojmem.

V syntaktickém smyslu musí být forma premis převoditelná na formu závěru, který je řízen stanovenými pravidly. My tedy musíme vytyčit soubor pravidel, která nám převod umožní. Nyní uvedu příklad:

Žádný had není savec.

Žádný savec není had.

Dále přidáme jednoduché transformační pravidlo, díky kterému budeme moci, u výroků formy *Žádné S není P*, prohodit pořadí termínů *S* a *P*. Poté toto pravidlo použijeme na

⁴ SOUSEDÍK, Prokop. *Logika pro studenty humanitních oborů*. Praha : Vyšehrad, 2001. S. 15. ISBN 80-7021-509-7.

⁵ SZYMANEK, Krzysztof. *Umění argumentace : terminologický slovník*. Olomouc : Univerzita Palackého, 2003. S. 74. ISBN 80-244-0699-3.

premisu našeho argumentu a zde vidíme, že forma premisy je převoditelná na formu závěru. Výsledkem je, že z premis vyplývá závěr. Tento proces nazýváme dokazování.⁶

II.3. Výroková logika

Výrokem se má na mysli věta, která je pravdivá či nepravdivá. Tedy jestli má pravdivostní hodnotu. Tyto hodnoty známe dvě – pravdu a nepravdu.

Ve výrokové logice rozlišujeme výroky složené a jednoduché. Výrok složený se skládá z jiných jednoduchých výroků, které jsou spojeny pomocí spojek tzv. větnými operátory. Příklad: Praha je hlavní město České republiky a Bratislava je hlavní město Slovenské republiky. Tento výrok je složen ze dvou jednoduchých výroků a spojen větným operátorem (a).

II.4. Odvozovací pravidla

Podle odvozovacího pravidla jsme schopni posoudit platnost logického úsudku. Mezi dvě základní pravidla patří Modus Ponens a Modus Tollens.

Logický kalkul

Neboli také výrokový kalkul. Je to vlastně seznam pravidel odvozování. Dedukce je jedním z příkladů odvozování v logickém kalkulu.

Modus Ponens

Je to způsob kladně kladný. Tedy pokud je první premisa pravdivá a je-li i druhá premisa pravdivá, zákonitě i závěr musí být pravdivý. Obecný tvar:

⁶ SOUSEDÍK, Prokop. *Logika pro studenty humanitních oborů*. Praha : Vyšehrad, 2001. S. 27-30. ISBN 80-7021-509-7.

$p \rightarrow q$

p

q

Příklad na tento princip úsudku:

Jestliže byl Erik v práci, pak se viděl s Petrem.

Erik byl v práci.

Erik se viděl s Petrem.

Modus Tollens

Toto je způsob záporně záporný. Zde platí, když je první premisa pravdivá a druhá premisa nepravdivá, tak i závěr je nepravdivý. Obecný tvar:

$p \rightarrow q$

$\sim q$

$\sim p$

Příklad na tento princip úsudku:

Kdyby měl Erik řidičský průkaz, pak by měl auto.

Erik nemá řidičský průkaz.

Erik nemá auto.

Zavedení konjunkce

Zde se může vyskytovat dvě nebo i více premis. Pokud jsou premisy pravdivé, je pravdivý i závěr a všechny premisy slučuje. Jedná se tedy o slušení premis konjunkcí.

Obecný tvar:

p

q

$p \wedge q$

Odvozování po případech

Mezi další pravidlo k posouzení platnosti logického úsudku patří odvozování po případech. Premisa má podobu disjunkce, tj. víme, že platí pouze jeden její člen, ale nevíme který. Jeden z členů tedy musíme vyloučit. Obecný tvar:

$$p \vee q$$
$$\underline{\sim p}$$
$$q$$

Příklad na tento princip úsudku:

Pravdu má Jan nebo pravdu má Petr.

Jan nemá pravdu.

Pravdu má Petr.⁷

III. Praktická část

V této části práce se dostáváme již ke konkrétním příkladům dedukce použité v detektivní literatuře. Jdou zde uvedeny ukázky z knih Sira Arthura Conana Doylea a jeho příběhů o Sherlocku Holmesovi. Všechny příklady jsou detailně rozebrány podle odvozovacích pravidel a odvozovacích strategií. A díky tomu vidíme, jak Sherlock Holmes dochází k požadovaným závěrům pomocí deduktivního odvozování.

Na úvod představím Sira Arthura a dvě hlavní postavy jeho příběhů – Sherlocka Holmese a dr. Watsona.

⁷ SZYMANEK, Krzysztof. *Umění argumentace : terminologický slovník*. Olomouc : Univerzita Palackého, 2003. S. 199-200. ISBN 80-244-0699-3.

III.1. Sir Arthur Conan Doyle

Byl to anglický autor detektivních próz a nejvýznamnější představitel tohoto žánru ve světové literatuře. Největší inspirací pro postavu Sherlocka Holmese byl dr. Joseph Bella, jeden z profesorů, který Doyle učil při jeho studiích medicíny.

Další inspirací se stal detektiv C. August Dupin v povídkách Edgara Allana Poea.

Druhou zásadní postavou v Doylových dílech je dr. John Watson. V knihách je Watson v roli vypravěče téměř všech Holmesových příběhů a jediný člověk, kterého Sherlock absolutně respektuje. Watson Holmese uznává takového jaký je, nesnaží se ho změnit. Jsou to nejlepší přátelé.

V roce 1886 napsal první příběh Sherlocka Holmese *Studie v Šarlatové*. Román byl nejdříve několikrát odmítnut, ale nakonec vyšel v roce 1888 knižně. Celkem Doyle, sepsal šedesát příběhů, které rozluštil Sherlock Holmes.

III.2. Sherlock Holmes

Z fantazie a geniální mysli Sira Arthura Conana Doyle vzešel jeden z nejlepších detektivů na světě – Sherlock Holmes.

Sherlock je vlastníkem extrémně vysoké inteligence, která je jeho největší předností. Jeho hlavní schopností je metoda zvaná dedukce. Při řešení případů je schopen odůvodnit celou událost na základě malého množství důkazů. Tato schopnost je velmi užitečná a ovládá ji jen málo lidí. Tato schopnost je u Sherlocka vrozená, nerozvinula se vzděláním. Jeho silnou stránkou je tedy pozorovací smysl a vnímavost k detailům, které vedou k jistým závěrům. Je u něj velmi rozvinuta tvůrčí představivost a kreativita.

Mezi jeho negativní vlastnosti patří neschopnost vcítit se do druhých a nerespektování autority. Je přesvědčen, že se odlišuje od ostatních lidí, se kterými se denně setkává. Je extrémně tvrdohlavý, nepřipouští si, že by mohl někdy chybovat. Nesnáší nudu, nedokáže se s ní vypořádat. A to vede k nepochopitelným aktivitám, jako například střelba do stěny v jeho obývacím pokoji.

To co Sherlocka charakterizuje nejvíce, je nepřítomnost a neznalost základních vědomostí. V povídce *Studie v Šarlatové* se dr. Watson snažil zhotovit seznam Holmesových znalostí:

„SHERLOCK HOLMES – co zná, a o čem nemá ponětí:

1. Znalost literatury – žádná.

2. Znalost filozofie – žádná.

3. Znalost astronomie – žádná.

4. Znalost politiky – žádná.

5. Znalost botaniky – nestejná. Dobře zná belladonnu, opium a jedy vůbec. O zahradních rostlinách nemá nejmenší ponětí.

6. Znalost geologie – zná víc praxi než teorii. Na první pohled rozezná různé druhy půdy. Po jedné procházce mi ukazoval skvrny bláta na svých kalhotách a podle barvy a hustoty bláta poznal, z které části Londýna to bláto je.

7. Znalost chemie – hluboká.

8. Znalost anatomie – přesná, ale nesystematická.

9. Znalost literatury zabývající se zločinem – obrovská. Zdá se, že zná podrobně všechny zločiny, které byly spáchány v tomto století.

10. Hraje dobře na housle.

11. Znameníť šermuje a boxuje.

12. Má dobrou praktickou znalost britského zákonodárství.“⁸

Některá zásadní fakta jsou pro něj naprosto bezcenná. Také se nedokáže přizpůsobit společenským normám a pravidlům, neboť žije ve svém vlastním světě. I když se zdá, že Sherlock nevnímá emoce, opak je pravdou. Jen je neventiluje. Jak sám říká, emoce brání v racionálním uvažování a řešení případů.

Sherlock je šťastný za každý případ, který se naskytne, jen díky tomu zahání nudu a nepropadá šílenství. Závislost na kokainu, kouření, vědecké experimenty nebo

⁸ DOYLE, Sir Arthur Conan. *Tříkrát Sherlock Holmes*. Český Těšín : Oddych, 1994. S. 259-266. ISBN 80-901223-5-3.

hra na housle, to jsou jen důsledky jeho nezřízené nudy. Hru na housle díky tomu bravurně ovládá. Holmes nepodvádí ostatní lidi, neklame a nelže, nikdy.

Na většinu lidí působí, jako samotář a stojí spíše v pozadí společnosti. Neustále posouvá hranice svého těla a to tím, že během vyšetřování nejí a nespí. Co se týče svých emocí, tak je naopak potlačuje a chová se nelidsky. Jeho mluva je velmi rychlá a přesná, proto je považován za nejspolehlivějšího řečníka. Oční kontakt udrží nezvykle dlouhou dobu nebo naopak se odmítá na člověka podívat.

III.2.2. Konkrétní příklady dedukce

Příklad č. 1

Případ *Gloria Scottová* je z knihy *Vzpomínky na Sherlocka Holmese*. Holmes je na návštěvě u svého přítele Victora Trevora, který ho představí svému otci. Ten o Holmesovi výtečné dedukci ví, a proto ho začne zkoušet. Holmes neklame a odhalí detaily ze života Victorova otce.

„Máte velice pěknou hůl, odpověděl jsem. „Z nápisu na ní jsem se dověděl, že ji nemáte déle než rok. Dal jste si ale tu práci, že jste hlavici vyvrtal a do otvoru nalil roztavené olovo, čímž jste ji proměnil v opravdu strašnou zbraň. Usoudil jsem, že byste takové opatření nepodnikal, kdybyste se nemusel obávat nějakého nebezpečí.“

„Na víc jste nepřišel?“ zeptal se s úsměvem.

„V mládí jste hodně boxoval.“

„Správně, opět správně. Jak jste to poznal? Mám snad trochu křivý nos?“

„To ne,“ řekl jsem. „Prozradily mi to vaše uši. Jsou neobyčejně ploché a jakoby ztluštělé, což je pro boxery charakteristické.“

„Ještě něco?“

„Podle mozolů bych řekl, že jste se v životě dost nakopal krumpáčem.“

„Všechno jmění jsem získal na nalezištích zlata.“⁹

⁹ DOYLE, Sir Arthur Conan. *Vzpomínky na Sherlocka Holmese*. Praha : Mladá fronta, 1972. S. 74

Rozbor:

1. premisa: Jestliže má někdo hůl se zchovalým nápisem, tak ji nemá déle než rok.

2. premisa: Victorův otec má hůl se zchovalým nápisem.

Závěr: Victorův otec nemá hůl déle než rok.

$p \rightarrow \sim q$

p

$\sim q$

1. premisa: Jestliže si někdo vyrobí z hole strašnou zbraň, tak se obává nějakého nebezpečí.

2. premisa: Victorův otec si z hole vyrobil strašnou zbraň.

Závěr: Victorův otec se obává nějakého nebezpečí.

$p \rightarrow q$

p

q

1. premisa: Pokud má někdo neobyčejně ploché a jakoby ztlustělé uši, tak je to boxer.

2. premisa: Victorův otec má neobyčejně ploché a jakoby ztlustělé uši.

Závěr: Victorův otec je boxer.

$p \rightarrow q$

p

q

1. premisa: Pokud má někdo mozoly na ruce, tak pracoval hodně s krumpáčem.

2. premisa: Victorův otec má mozoly na rukou.

Závěr: Victorův otec pracoval na nalezištích zlata.

$p \rightarrow q$

p

q

1x Modus Tollens; 3x Modus Ponens

„Když jste před chvílí obnažil paži, jak jste do člunu vytahoval tu rybu, všiml jsem si, že máte v ohybu lokte vytetovaná písmena J. A. Jsou dosud čitelná, ale z toho, jak jsou rozmazaná, a ze zbarvení okolní kůže mi bylo naprosto jasné, že jste se jich pokoušel zbavit. A z toho plyne, že vám ty iniciály kdysi byly velice blízké, ale později jste se na ně snažil zapomenout.“¹⁰

Rozbor:

1. premisa: Jestliže má někdo vytetované iniciály rozmazané, tak se jich pokoušel zbavit.

2. premisa: Victorův otec má vytetované iniciály rozmazané.

Závěr: Victorův otec se pokoušel tetování zbavit.

$p \rightarrow q$

p_____

q

1. premisa: Jestliže se někdo pokouší zbavit vytetovaných iniciálů, tak se na ně snaží zapomenout.

2. premisa: Victorův otec se pokoušel zbavit vytetovaných iniciálů.

Závěr: Victorův otec se na ně snaží zapomenout.

$p \rightarrow q$

p_____

q

2x Modus Ponens

¹⁰ DOYLE, Sir Arthur Conan. *Vzpomínky na Sherlocka Holmese*. Praha : Mladá fronta, 1972. S. 75

Příklad č. 2

Další ukázka je z příběhu *Upír v Sussexu* z knihy *Poslední poklona Sherlocka Holmese*. Holmese požádá zoufalý muž, aby vyřešil záhadu, proč se jeho žena skláněla se rty od krve nad postýlkou jejich dítěte. I toto detektiv vyřeší bez větších obtíží.

„Věřit v upíra mi připadalo nesmyslné. Takové jevy se v anglické kriminální praxi nevyskytují. A přitom vaše pozorování přesně odpovídalo skutečnosti. Opravdu jste viděl, jak milostivá paní vstává od postýlky vlastního dítěte s jeho krví na rtech.“

„Ano, to jsem viděl.“

„A nenapadlo vás, že je možno sát otevřenou ránu ještě za jiným účelem, než napájet se z ní krví? Nevysála kdysi jistá anglická královna podobným způsobem z rány jed?“¹¹

Rozbor:

1. premisa: Pokud se vyskytuje nějaký případ v kriminální praxi, tak upíři existují.

2. premisa: V kriminální praxi se žádný případ nevyskytuje.

Závěr: Upíři neexistují.

$p \rightarrow q$

$\sim p$ —

$\sim q$

1. premisa: Pokud někdo saje krev dítěti z krku, tak se mu snaží zachránit život vysátím jedu.

2. premisa: Matka sála krev dítěti z krku.

Závěr: Matka se snažila zachránit dítěti život.

$p \rightarrow q$

p —

q

¹¹ DOYLE, Sir Arthur Conan. *Poslední poklona Sherlocka Holmese*. Praha : Mladá fronta, 1975. S. 276-277

1x Modus Tollens; 1x Modus Ponens

Příklad č. 3

Dalším příkladem je ukázka z příběhu *Bruce-Partingtonovy dokumenty* z knihy *Poslední poklona Sherlocka Holmese*. V kapse zavražděného mladého muže jsou nalezeny výkresy k přísně tajnému projektu ponorky. Tyto výkresy ukradli dva lupiči, ale mladý muž na to přišel, snažil se je zadržet a zaplatil za to životem. Lupiči ho připravili o život a z okna bytu ho položili na střechu vlaku. Když vlak najel do míst, kde se křižují koleje, mrtvý muž ze střechy spadl a zůstal ležet poblíž trati.

„Mrtvý byl objeven v šest hodin v úterý ráno. Ležel nedaleko zastávky dost daleko od kolejí po levé straně trati, když směřujeme k východu, v místech, kde vlaky vyjíždějí z podzemního tunelu. Měl rozdrčenou lebku – k čemuž mohlo dojít pádem z vlaku. Nebožtík se jinak než z vlaku na trať nemohl dostat. Kdyby ho byl někdo přinesl zvenčí, byl by musel projít staničním turniketem, kde vždycky stává zřízenec.“¹²

Rozbor:

1. premisa: Pokud by se dostal k trati přes turnikety, tak by byl spatřen zřízencem.

2. premisa: Zřízencem nebyl spatřen.

Závěr: Přes turnikety se k trati nedostal.

$p \rightarrow q$

$\sim q$ _____

$\sim p$

1. premisa: K trati se lze dostat z vlaku nebo přes turnikety.

2. premisa: Přes turnikety nešel.

Závěr: K trati se dostal z vlaku.

¹² DOYLE, Sir Arthur Conan. *Poslední poklona Sherlocka Holmese*. Praha : Mladá fronta, 1975. S. 82

$s \rightarrow p \vee q$

$\sim q$ _____

$s \rightarrow p$

1x Modus Tollens, 1x odvozování po případech

„Ten člověk přišel o život jinde a jeho mrtvé tělo leželo na střeše vagónu.“

„Na střeše!“

„Pozoruhodné, není-liž pravda? Uvažte však fakta, je to náhoda, že se mrtvý našel v místech, kde se vlak kymácí a drkotá, jak přejíždí křižující se koleje? Nedá se snad předpokládat, že předmět ležící na střeše, by spadl právě zde? Výhybka nepůsobí na věci uvnitř vagónů. Bud' se tělo svezlo ze střechy, anebo došlo k velmi zvláštní shodě okolností. A teď si vezměte otázku krváčení. Ovšemže na kolejích nebyla krev, když tělo krvácelo jinde.“¹³

Rozbor:

1. premisa: Jestliže vlak přejíždí křižující se koleje, tak se kymácí a drkotá.

2. premisa: Vlak přejížděl křižující se koleje.

Závěr: Vlak se kymácel a drkotál.

$p \rightarrow q$

p _____

q

1. premisa: Jestliže vlak přejíždí výhybku, tak to nepůsobí na věci uvnitř vagónů.

2. premisa: Vlak přejížděl výhybku.

Závěr: Nepůsobilo to na věci uvnitř vagónů.

¹³ DOYLE, Sir Arthur Conan. *Poslední poklona Sherlocka Holmese*. Praha : Mladá fronta, 1975. S. 89

$p \rightarrow \sim q$

p

$\sim q$

1. premisa: Jestliže se vlak kymácí a drkotá, tak předmět z jeho střechy spadne na zem.

2. premisa: Vlak se kymácel a drkotal.

Závěr: Mladý muž spadl ze střechy.

$p \rightarrow q$

p

q

1. premisa: Jestliže je krev na kolejích, tak tělo krvácel tam.

2. premisa: Krev není na kolejích.

Závěr: Tělo krvácelo jinde.

$p \rightarrow q$

$\sim p$

$\sim q$

2x Modus Ponens; 2x Modus Tollens

Příklad č. 4

Příběh *Spolek ryšavců* je z knihy Dobrodružství Sherlocka Holmese. Majitel zastavárny pan Jabez Wilson přijímá práci, za poněkud podivných podmínek, ve Spolku ryšavců. Spolek je ale zakrátko bez vysvětlení zrušen a pan Wilson si na pomoc zavolá Holmese, aby tuto záhadu rozluštil. Stopy vedou k novému pomocníkovi pana Wilsona, který mu práci u spolku nabídl. Pomocník u něj ve sklepě mezitím vykopává tunel, aby mohl vyloupit banku, která stojí za Wilsonovým domem.

V úvodu povídky se pan Wilson seznamuje s Holmesem. Holmes hned na začátek předvádí bravurně své dedukční schopnosti.

„Ale co ta Čína?“

„Ryba, kterou máte vytetovanou těsně nad pravým zápěstím, odnikud jinud než z Číny pocházet nemůže. Trochu jsem studoval tetování, a dokonce jsem sám přispěl k literatuře o tomto předmětu. Zabarvit rybí ploutve tak jemně do růžova dokáží jedině v Číně. A když navíc vidím, jak máte k řetízku od hodinek zavěšenu čínskou minci, je mi vše ještě jasnější.“¹⁴

Rozbor:

1. premisa: Pokud má někdo vytetovanou rybu s růžovými ploutvemi, tak mu byla vytetována v Číně.

2. premisa: Pan Wilson má vytetovanou rybu s růžovými ploutvemi.

Závěr: Pan Wilson byl v Číně.

$p \rightarrow q$

p

q

1x Modus Ponens

„Jakmile jsem slyšel, že pomocník pana Wilsona nastoupil za poloviční plat, bylo mi hned jasné, že musel mít silný motiv, proč o to místo tolik stál,“

„Ale jak jste přišel na to, jaký to byl motiv?“

„Kdyby měl pan Wilson v domácnosti ženy, předpokládal bych pouhou nízkou intriku. Ta však nepřicházela v úvahu. Podnik je nevelký a v domě není také nic, co by vysvětlovalo tak pracné přípravy a výdaje, k jakým se odhodlali. Muselo jim tedy jít o něco mimo dům. Ale o co? Vzpomněl jsem si, jakou má pomocník zálibu ve fotografování a jak odbíhá, kdykoli je to jen trochu možné, dolů do sklepa. Sklep! Jím končila celá ta zamotaná šaráda. Pak jsem se na záhadného pomocníka informoval a zjistil jsem, že mám co dělat s nejchladnokrevnějším a nejtroufalejším zločincem v Londýně. Prováděl cosi ve sklepech – cosi, co mu zabralo po celý měsíc řadu hodin

¹⁴ DOYLE, Sir Arthur Conan. *Dobrodružství Sherlocka Holmese*. Praha : Mladá fronta, 1982. S. 7

denně. A opět – co to jen mohlo být? Nutně jsem dospěl k závěru, že si prohrabává tunel k nějaké jiné budově.

Sem až jsem dospěl, než jsme navštívili místo činu. Jistě vás překvapilo, když jsem udeřil holí o chodník. Chtěl jsem si zjistit, vede-li sklep před budovou nebo za ní. Vpředu nebyl. Pak jsem zazvonil, a jak jsem doufal, otevřel mi pomocník. Párkrát jsme se už střetli, ale nikdy jsme si nestáli tváří v tvář. Stejně jsem se mu skoro nepodíval do obličeje. Chtěl jsem vidět jeho kolena. Jistě jste si sám povšiml, jak je měl prošoupaná, zmačkaná a umazaná. Prozrazovala celé hodiny hrabání ve sklepech. Teď zbývalo jen zjistit, kam se to chtějí prohrabat. Zašel jsem za roh, shledal jsem, že pozemek našeho přítele sousedí s pobočkou City and Suburban Bank, a tušil jsem, že jsem u řešení svého problému. Když jste odjel po koncertu domů, zašel jsem do Scotland Yardu a k předsedovi správní rady a výsledek jste již viděl sám.¹⁵

Rozbor:

1. premisa: Jestliže si někdo nechá vyplácet dobrovolně poloviční plat, tak musí mít nějaký zvláštní motiv být zaměstnán.

2. premisa: Pomocník pana Wilsona nastoupil za poloviční plat.

Závěr: Pomocník pana Wilsona má nějaký zvláštní motiv být u něj zaměstnán.

$p \rightarrow q$

p _____

q

1. premisa: Pokud by měl pan Wilson v domácnosti ženy a cenný nábytek, pak by se zvláštní motiv týkal něčeho v domě.

2. premisa: Ženy v domě nejsou a nábytek je v pořádku.

Závěr: Zvláštním motivem je něco, co se netýká něčeho v domě.

¹⁵ DOYLE, Sir Arthur Conan. *Dobrodružství Sherlocka Holmese*. Praha : Mladá fronta, 1982. S. 23

$p \rightarrow q$

$\sim p$

$\sim q$

1. premisa: Pokud má někdo prošoupaná, zmačkaná a umazaná kolena, tak hrabe tunel v podzemí.

2. premisa: Pomocník pana Wilsona má prošoupaná, zmačkaná a umazaná kolena.

Závěr: Pomocník pana Wilsona hrabe tunel v podzemí.

$p \rightarrow q$

p

q

1. premisa: Pokud někdo hrabe tunel v podzemí, tak vedle musí stát banka.

2. premisa: Pachatel hrabe tunel v podzemí.

Závěr: Dům pana Wilsona stojí vedle budovy banky.

$p \rightarrow q$

p

q

1. premisa: Jestliže někdo hrabe tunel do banky, tak ji chce vykrást.

2. premisa: Pomocník pana Wilsona hrabe tunel do banky.

Závěr: Pomocník pana Wilsona chce vykrást banku.

$p \rightarrow q$

p

q

4x Modus Ponens; 1x Modus Tollens

Příklad č. 5

Dále přidávám ukázky z příběhu *Strakatý pás* z knihy Dobrodružství Sherlocka Holmese. Hned v úvodu přijíždí Helen Stonerová za Holmesem. Podle zpáteční jízdenky, kterou žena drží v ruce, Holmes poznal, že přijela vlakem.

Helen Stonerová se obává o svůj život. Její matka zanechala jí a její sestře dědictví, které měly dostat, až se provdají. Ale Helenina sestra zemřela těsně před svatbou za záhadných okolností. Před smrtí prozradila, že viděla strakatý pás. Nakonec Holmes odhalí, že za smrt Heleniny sestry může její nevlastní otec, který se snažil získat jejich část dědictví. Pořídil si hada, kterého vycvičil, aby prolezl větrákem v místnosti a zaútočil na prvního člověka, kterého uvidí.

„Vyjela jste asi brzy, ale naštěstí jste se na nádraží svezla po těch nepohodlných cestách bryčkou.“

Dáma sebou prudce trhla a zmateně se zadívala na mého společníka.

„Nic záhadného na tom není, madam,“ řekl Holmes s úsměvem.

„Levý rukáv od kabátu máte nejméně na sedmi místech postříkaný blátem. Skvrny jsou bezpochyby čerstvé. V žádném jiném vozidle než v otevřené bryčce se člověk takhle nezablátí, ale musí pak sedět po levé straně kočího.“¹⁶

Rozbor:

1. premisa: Pokud je bláto na kabátu čerstvé, pak pochází z dnešní cesty.

2. premisa: Bláto na kabátu paní Stonerové je čerstvé.

Závěr: Kabát si zašpinila při dnešní cestě.

$p \rightarrow q$

p

q

1. premisa: Jestliže by přijela kočárem, pak by nebyla zablácená.

¹⁶ DOYLE, Sir Arthur Conan. *Dobrodružství Sherlocka Holmese*. Praha : Mladá fronta, 1982. S. 67-68

2. premisa: Paní Stonerová je zablácená.

Závěr: Paní Stonerová nepřijela kočárem.

$p \rightarrow \sim q$

q_____

$\sim p$

1. premisa: Jestliže měla kabát od bláta, tak přijela bryčkou.

2. premisa: Měla kabát od bláta.

Závěr: Paní Stonerová přijela bryčkou.

$p \rightarrow q$

p_____

q

1. premisa: Pokud by měla od bláta levou část kabátu, pak by musela sedět na levé straně od kočího.

2. premisa: Paní Stonerová měla od bláta levou část kabátu.

Závěr: Paní Stonerová seděla na levé straně od kočího.

$p \rightarrow q$

p_____

q

3x Modus Ponens; 1x Modus Tollens

„Dospěl jsem k tomuto závěru, ještě než jsem vstoupil do jeho pokoje. Když jsem si potom prohlédl židli, přesvědčil jsem se, že na ní často stává, což by bylo ovšem nutné, chtěl-li dosáhnout k větráku. A když jsem pak spatřil sejf, talířek s mlékem a bičik s maličkou smyčkou, rozptýlily se i mé poslední pochybnosti. Kovový zvuk, který slyšela slečna Stonerová, byl zřejmě způsoben rychlým zaklapnutím dvířek od sejfu, když do něj otčím zavíral jeho příšerného obyvatele. Jakmile jsem si svůj názor udělal, neprodleně jsem si jej i ověřil, a vy již víte, jak. Zaslechl jsem zasyčení toho tvora a ihned jsem rozsvítil a zaútočil na něj.“

„Čímž jste ho ovšem zahnal do větráku.“

„A proto se také vrhl ve vedlejší místnosti na svého pána. Několika ranami biče jsem ho přece jen trefil a probudil v něm jeho hadí zlobu, takže napadl prvního člověka, kterého uviděl.“¹⁷

Rozbor:

1. premisa: Jestliže jsou na židli otisky bot, tak na ní někdo často stává.

2. premisa: Na židli jsou otisky bot.

Závěr: Na židli někdo často stává.

$p \rightarrow q$

p

q

1. premisa: Jestliže někdo chtěl dosáhnout k větráku, tak musel často stát na židli.

2. premisa: Na židli někdo často stál.

Závěr: Někdo chtěl dosáhnout k větráku.

$p \rightarrow q$

q

p

1. premisa: Jestliže někdo vlastní bičik s maličkou smyčkou, tak se snaží vycvičit hada.

2. premisa: V místnosti je bičik s maličkou smyčkou.

Závěr: Snažil se vycvičit hada.

$p \rightarrow q$

p

q

1. premisa: Jestliže má někdo sejf, tak v něm uchovává cennosti.

¹⁷ DOYLE, Sir Arthur Conan. *Dobrodružství Sherlocka Holmese*. Praha : Mladá fronta, 1982. S. 86

2. premisa: V místnosti je sejf.

Závěr: Uchovává v něm cenného hada.

$p \rightarrow q$

p_____

q

4x Modus Ponens

Příklad č. 6

Povídka *Stříbrný lysáček* je z knihy *Vzpomínky na Sherlocka Holmese*. Krátce před důležitým dostihem zmizí stříbrný lysáček, který je jedním z nejdražších dostihových koní. Vzápětí je nalezen mrtev jeho trenér. Vyřešit tuhle záhadu přijíždí Sherlock Holmes.

„Je to takhle, Watsone,“ řekl nakonec. „Ponechme zatím stranou otázku, kdo zabil Johna Strakera, a soustředme se na vypátrání toho, co se stalo s koněm. Dejme tomu, že během té tragédie nebo po ní utekl – kam by asi běžel? Kůň je neobyčejně družné zvíře. Kdyby byl ponechán sám sobě, instinktivně by se byl vrátil buď do King’s Pylandu, nebo by zamířil do Capletonu. Proč by pobíhal nazdařbůh někde po blatech? To by ho byl už určitě někdo viděl. A proč ho měli odvést cikáni? Ti se hledí vždycky honem ztratit, jakmile slyší o nějakém maléru, poněvadž nechtějí, aby je obtěžovala policie. Nemají nejmenší šanci takového koně prodat. Kdyby se ho zmocnili, vystavili by se tím značnému riziku, a nic by nezískali. To je naprosto jasné.“

„A kde tedy kůň je?“

„Jak už jsem řekl, musel zamířit buď do King’s Pylandu, nebo do Capletonu. King’s Pylandu není, a proto je v Capletonu. Berme to zatím jako pracovní hypotézu – uvidíme, kam nás dovede. Tahle část blat, jak poznamenal inspektor, je velice suchá a pevná. Směrem k Capletonu se ale blata svažují a jistě odtud vidíte tamtu dlouhou úžlabinu,

*kteřá musela být v pondělí v noci pořádně rozmoklá. Je-li náš předpoklad správný, kůň ji musel přeběhnout, a měli bychom tam najít jeho stopy.*¹⁸

Rozbor:

1. premisa: Pokud je kůň sám, tak začne hledat společnost.

2. premisa: Kůň utekl a je sám.

Závěr: Kůň hledá společnost.

$p \rightarrow q$

p

q

1. premisa: Pokud kůň hledá společnost, tak je buď v King's Pylandu nebo v Capletonu.

2. premisa: Kůň v King's Pylandu není.

Závěr: Kůň je v Capletonu.

$p \rightarrow q \vee r$

$\sim q$

$p \rightarrow r$

1x Modus Ponens; 1x odvozování po případech

Příklad č. 7

Ohyzdný žebrák je z knihy Dobrodružství Sherlocka Holmese. Mladou ženu znepokojuje zmizení jejího manžela a obrátí se o pomoc na Holmese. Je si jistá, že svého muže zahlédla v okně domu, ve kterém se scházejí kuřáci opia. Na místo se vypravila i s policií, ale na místě našli jen odporného pobudu.

„Zdá se mi také, že kdo tu adresu nadepisoval, šel se na ni ještě přeptat.“

„Z čeho tak soudíte?“

¹⁸ DOYLE, Sir Arthur Conan. *Vzpomínky na Sherlocka Holmese*. Praha : Mladá fronta, 1972. S. 21

„Jméno, jak vidíte, je psáno úplně černým inkoustem, který uschl sám od sebe. Zbytek je našedlý, což znamená, že byl vysušen savým papírem. Kdyby byla obálka napsána najednou a také najednou osušena, nezůstalo by na ní nikde tak temně černé písmo. Pisatel zřejmě napsal jméno a chvíli čekal, než doplnil adresu, což může znamenat jen jedině, že ji neznal, je to samozřejmě jen maličkost, ale nic není tak důležité jako maličkosti.“¹⁹

Rozbor:

1. premisa: Jestliže je inkoust na papíře našedlý, tak byl vysušen savým papírem.

2. premisa: Polovina adresy je našedlá.

Závěr: Polovina adresy byla vysušena savým papírem.

$p \rightarrow q$

p

q

1. premisa: Jestliže je inkoust černý, tak uschnul přirozeně.

2. premisa: Polovina adresy je černá.

Závěr: Polovina adresy uschnula přirozeně.

$p \rightarrow q$

p

q

1. premisa: Pokud je obálka napsaná najednou, tak by měla jednotnou barvu.

2. premisa: Polovina obálky je napsaná černým inkoustem, polovina obálky je našedlá.

Závěr: Adresa nebyla napsaná najednou.

$p \rightarrow \sim q$

$\sim q$

$\sim p$

¹⁹ DOYLE, Sir Arthur Conan. *Dobrodružství Sherlocka Holmese*. Praha : Mladá fronta, 1982. S. 57

1. premisa: Jestliže člověk zná adresu, tak ji napíše najednou.

2. premisa: Adresa nebyla napsaná najednou.

Závěr: Adresu pachatel neznal.

$p \rightarrow q$

$\sim q$

$\sim p$

1. premisa: Jestliže člověk nezná adresu, tak se na ni jde zeptat.

2. premisa: Pachatel adresu neznal.

Závěr: Pachatel se šel na adresu zeptat.

$p \rightarrow \sim q$

$\sim q$

q

2x Modus Ponens; 3x Modus Tollens

Příklad č. 8

Tento příklad není detektivní, ale i zde Holmes předvádí své vynikající deduktivní schopnosti. Ohromí jimi svého společníka Watsona. Ukázka je z povídky *Znamení čtyř* z knihy *Tříkrát Sherlock Holmes*.

„Tak například pozorování mi říká, že jste byl dnes ráno na poštovním úřadě ve Wigmor Street, a dedukce mi říká, že jste odesílal nějaký telegram.“

„Správně!“ zvolal jsem. „Správně do posledního puntíku. Přiznávám se, že jsem překvapen, jak jste to mohl uhodnout. Byl to okamžitý nápad, o kterém jsem nikomu neřekl ani slovo.“

„Bylo to velmi snadné,“ prohodil ledabyly a netajil radost z mého překvapení. „Ano, tak velmi snadné, že vysvětlení pokládám za naprosto zbytečné. Ale výklad vám snad poslouží tou měrou, že poznáte rozdíl mezi pozorováním a dedukcí. Pozorováním jsem zjistil, že máte malý kousek červené prsti na botě. Protože je právě opravováno dláždění

před poštovní budovou ve Wigmore Street, je vedle chodníku všude hojně hlíny, takže se jí nelze vyhnout. Tato hlína je zvláště červeně zbarvena a vyskytuje se, pokud vím, jedině v sousedství zmíněné poštovní budovy. Tolik mne učí pozorování. Ostatní je úlohou dedukce.“

„Ale jak můžete dovozovat, že jsem odeslal nějaký telegram?“

„Snadno. Viděl jsem přece, že jste nepsal dopis, protože jsem byl od rána ve vaší společnosti. Dále vidím na vašem otevřeném psacím stolku zásobu poštovních známek a balíček korespondenčních lístků. Co byste tedy sháněl na poštovním úřadě? Mohl jste jedině telegrafovat. Ovšem dříve je nutné objevit důvod proti všem ostatním účelům cesty, až nám zbude jediný, který bývá správný.“²⁰

Rozbor:

1. premisa: Jestliže je opravováno dláždění, tak je vedle chodníku všude hojně hlíny.

2. premisa: Watson má na botě kousek hlíny.

Závěr: Watson musel jít po opravovaném chodníku.

$p \rightarrow q$

q

p

1. premisa: Červená hlína je pouze před poštovní budovou.

2. premisa: Watsonova hlína na botě je červená.

Závěr: Opravovaný chodník je před poštovní budovou.

$p \rightarrow q$

p

q

1. premisa: Na poštu se chodí poslat dopis nebo telegram.

2. premisa: Watson měl známky na dopis.

²⁰ DOYLE, Sir Arthur Conan. *Třikrát Sherlock Holmes*. Český Těšín : Oddych, 1994. S. 10-11. ISBN 80-901223-5-3.

Závěr: Watson šel poslat telegram.

$p \vee q$

$\sim p$

q

2x Modus Ponens; 1x odvozování po případech

Příklad č. 9

Tato ukázka je také z povídky *Znamení čtyř*. Celá záležitost se točí kolem plánku s půdorysem, který vyznačuje, pod kterým kamenem je ukryt poklad. Ten byl získán loupeží, při které byl zabit kupec. Zločinci poklad ukryli, nakreslili plánek a podepsali se pod něj.

„Nesmíte totiž zapomenout, že na půdorysu byl podepsán jen jediný běloch, ostatní byli Hindové a mohamedáni. Protože tedy mezi osobami, které původně o pokladu věděli, nebyl jiný běloch, můžeme s jistotou tvrdit, že mužem s dřevěnou nohou není nikdo jiný než Jonathan Small.“²¹

Rozbor:

1. premisa: Jestliže je na plánku podepsán běloch, tak má dřevěnou nohu.

2. premisa: Jonathan Small je běloch s dřevěnou nohou.

Závěr: Jonathan Small je podepsán na plánku.

$p \rightarrow q$

q

p

1. premisa: Pokud je někdo podepsán na plánku, tak ví o pokladu.

²¹ DOYLE, Sir Arthur Conan. *Tříkrát Sherlock Holmes*. Český Těšín : Oddych, 1994. S. 53. ISBN 80-901223-5-3.

2. premisa: Jonathan Small je podepsán na plánu.

Závěr: Jonathan Small ví o pokladu.

$p \rightarrow q$

p

q

1. premisa: Pokud někdo ví o pokladu, tak je hledaný podezřelý.

2. premisa: Jonathan Small ví o pokladu.

Závěr: Jonathan Small je hledaný podezřelý.

$p \rightarrow q$

p

q

3x Modus Ponens

Příklad č. 10

Tento příklad dedukce je také z novely *Znamení čtyř*. Holmes vejde do místnosti, kde byl muž zavražděn a je hned schopen z pár důkazů vyvodit, kdo je pachatel.

„Povšimněte si tedy jeho tři zvláštnosti: neobyčejně malá chodidla, která nikdy nebyla tísněna úzkou obuví, bosá noha, dřevěný klacek s kamennou palicí, velká obratnost, malé, jedem napuštěné trny. Co myslíte, kdo by to asi mohl být?“

„Divoch!“ zvolal jsem. „Snad některý z indických domorodců, kteří byli společníky Jonathana Smalla.“²²

Rozbor:

1. premisa: Jestliže má někdo neobyčejně malá chodidla a chodí bos, tak je to divoch.

²² DOYLE, Sir Arthur Conan. *Tříkrát Sherlock Holmes*. Český Těšín : Oddych, 1994. S. 63. ISBN 80-901223-5-3.

2. premisa: Pachatel má neobyčejně malá chodidla a chodí bos.

Závěr: Pachatel je divoch.

$p \rightarrow q$

p_____

q

1. premisa: Jestliže má někdo dřevěný klacek s kamennou palicí, tak je to divoch.

2. premisa: Pachatel má dřevěný klacek s kamennou palicí.

Závěr: Pachatel je divoch.

$p \rightarrow q$

p_____

q

1. premisa: Jestliže někdo vlastní malé, jedem napuštěné trny, tak je to divoch.

2. premisa: Pachatel vlastní malé, jedem napuštěné trny.

Závěr: Pachatel je divoch.

$p \rightarrow q$

p_____

q

3x Modus Ponens

Příklad č. 11

Tato ukázka je z příběhu *Studie v Šarlatové*. Zde se Sherlock a Watson poprvé seznamují. Watson pracoval jako válečný chirurg v britském vojsku za afghánské války. Bohužel je zraněn a odchází do civilu. Dostane se do finančních problémů a rozhodne se najít si spolubydlícího do svého bytu. V tu chvíli se setkává s Holmesem, který mu ihned ukáže svoje dovednosti v oblasti dedukce.

„Zdá se, že jste byl překvapen, když jsem vám při našem prvním setkání řekl, že jste přijel z Afganistanu.“

„To vám řekl Stamford.“

„Vůbec ne. Věděl jsem, že jste přijel z Afganistanu. Jsem zvyklý myslet tak rychle, že jsem dospěl k závěru, aniž jsem si uvědomil, jak jsem k tomuto závěru přišel. Jisté je, že jsem musel uvažovat, a to takto: ,Ten člověk vypadá jako lékař a také jako voják. Je to tedy vojenský lékař. Právě přijel z tropických krajin, protože má snědý obličej. To není jeho přirozená barva, protože zápěstí má světlé. Musel toho mnoho prodělat, byl nemocen – to je vidět na jeho vyhublém obličej. Byl zraněn do levé paže. Drží ji strnule a nepřirozeně. Kde v tropech mohl anglický lékař zažít tolik útrap a být zraněn? Zřejmě v Afganistanu.“²³

Rozbor:

1. premisa: Ten člověk vypadá jako lékař.

2. premisa: Ten člověk vypadá také jako voják.

Závěr: Je to tedy vojenský lékař.

p

q

$p \wedge q$

1. premisa: Jestliže má někdo nepřirozeně snědý obličej, tak právě přijel z tropických krajin.

2. premisa: Watson má nepřirozeně snědý obličej.

Závěr: Watson právě přijel z tropických krajin.

$p \rightarrow q$

p

q

1. premisa: Jestliže byl někdo nemocný, tak je vyhublý v obličej.

2. premisa: Watson je vyhublý v obličej.

²³ DOYLE, Sir Arthur Conan. *Tříkrát Sherlock Holmes*. Český Těšín : Oddych, 1994. S. 263. ISBN 80-901223-5-3.

Závěr: Watson byl nemocný.

$p \rightarrow q$

q

p

1. premisa: Jestliže byl někdo zraněn do paže, tak ji drží strnule a nepřírozně.

2. premisa: Watson drží paži strnule a nepřírozně.

Závěr: Watson byl zraněn do paže.

$p \rightarrow q$

q

p

1. premisa: Jestliže někdo zažil tolik útrap a byl zraněn v tropech, tak zřejmě byl v Afganistanu.

2. premisa: Watson zažil tolik útrap a byl zraněn v tropech.

Závěr: Watson byl zřejmě v Afganistanu.

$p \rightarrow q$

p

q

4x Modus Ponens; 1x zavedení konjunkce

Příklad č. 12

Ze stejného příběhu je i další příklad. Muž přišel za Sherlockem, aby mu pomohl vyřešit jeho životní situaci. Jen pouhým pozorováním klienta z okna, Sherlock přišel na spoustu věcí.

„I na tu dálku jsem viděl, že ten člověk má na hřbetě ruky vytetovanou velkou modrou kotvu. Z toho jsem usoudil, že má něco společného s mořem. Kráčel jako voják a licousy měl přesně podle vojenského předpisu. To vypadá na námořnictvo, řekl jsem si. Choval se sebevědomě, jako člověk, který je zvyklý velet. Jistě jste si všiml, jak držel hlavu a jak

pohupoval holí. Dělal také dojem spolehlivého, úctyhodného muže prostředního věku - všechny tyto okolnosti mě vedly k přesvědčení, že je to bývalý seržant.“²⁴

Rozbor:

1. premisa: Jestliže má někdo vytetovanou kotvu, tak má něco společného s mořem.

2. premisa: Muž má vytetovanou kotvu.

Závěr: Muž má něco společného s mořem.

$p \rightarrow q$

p _____

q

1. premisa: Jestliže někdo kráčí jako voják a má licousy podle vojenského předpisu, tak má něco společného s námořnictvem.

2. premisa: Muž kráčí jako voják a má licousy podle vojenského předpisu.

Závěr: Muž má něco společného s námořnictvem.

$p \rightarrow q$

p _____

q

1. premisa: Jestliže se někdo chová sebevědomě, tak je zvyklý velet.

2. premisa: Muž se choval sebevědomě.

Závěr: Muž je zvyklý velet.

$p \rightarrow q$

p _____

q

1. premisa: Jestliže je někdo středního věku, tak nemá vysokou hodnost.

2. premisa: Muž je středního věku.

²⁴ DOYLE, Sir Arthur Conan. *Tříkrát Sherlock Holmes*. Český Těšín : Oddych, 1994. S. 265-266. ISBN 80-901223-5-3.

Závěr: Muž nemá vysokou hodnost.

$p \rightarrow \sim q$

p

$\sim q$

3x Modus Ponens; 1x Modus Tollens

Příklad č. 13

Tento případ je z ukázky *Údolí bázně* z knihy *Tříkrát Sherlock Holmes*. Zde Holmes přišel na to, že muž, u kterého je na návštěvě, nezískává příjmy legální cestou.

„Ale teď jste nahlédl, proč jsem se zmínil o tom obraze. Ta malba dokazuje, že je velmi bohatým mužem. Ale jak získal bohatství? Není ženatý. Jeho mladší bratr je staničním přednostou v západní Anglii. Ze svého profesorského křesla má sedm set ročně. A přitom je majitelem obrazu od Greuze.“

„Nuže?“

„Nuže, závěr je jasný.“

„Chcete říct, že má veliké příjmy a že je získává nezákonným způsobem?“²⁵

Rozbor:

1. premisa: Pokud má někdo drahý obraz, tak je velmi bohatý člověk.

2. premisa: Muž má drahý obraz.

Závěr: Muž je bohatý člověk.

$p \rightarrow q$

p

q

1. premisa: Jestliže je někdo v manželství, tak může získat bohatství.

²⁵ DOYLE, Sir Arthur Conan. *Tříkrát Sherlock Holmes*. Český Těšín : Oddych, 1994. S. 121-122. ISBN 80-901223-5-3.

2. premisa: Muž není ženatý.

Závěr: Muž nezískal bohatství sňatkem.

$p \rightarrow q$

$\sim p$

$\sim q$

1. premisa: Jestliže má sourozence, tak může získat bohatství od nich.

2. premisa: Jeho bratr nevydělává moc peněz.

Závěr: Muž nezískal bohatství od sourozenců.

$p \rightarrow q$

$\sim p$

$\sim q$

1. premisa: Jestliže vydělává hodně peněz, tak mohl získat bohatství vlastní prací.

2. premisa: Muž nevydělává hodně peněz.

Závěr: Muž nezískal bohatství vlastní prací.

$p \rightarrow q$

$\sim p$

$\sim q$

1. premisa: Bohatství mohl získat sňatkem, od rodiny, vlastní prací nebo nelegální činností.

2. premisa: Bohatství nezískal sňatkem, od rodiny ani vlastní prací.

Závěr: Bohatství získal nelegální činností.

$p \rightarrow q \vee r \vee s \vee t$

$\sim q$

$\sim r$

$\sim s$

$p \rightarrow t$

1x Modus Ponens; 3x Modus Tollens; 1x odvozování po případech

Příklad č. 14

Dále představím příběh *Tančící figurky* z knihy *Návrat Sherlocka Holmese*. Farmář Cubitt si po krátké známosti vezme za ženu Elsii, i když o ní téměř nic neví. Elsie svoji minulost tají, jak jen může. Jednoho dne přijde dopis, který ji velmi vyděsí. Aniž by si ho přečetla, ihned ho spálí. Všude se začínají objevovat tančící figurky, ale Elsie nechce svému muži nic vysvětlit. Ten se proto vypraví za Holmesem, aby záhadu vyřešil. Holmes znaky rozluští, ale život Cubitta nezachrání. Když se Holmes rozjede na farmu je už Cubitt mrtvý a Elsie v bezvědomí. Holmes se pouští do pátrání a zjišťuje, že do Elsie byl zamilovaný jeden z nejnebezpečnějších zločinců v Chicagu. Ale Elsie jeho lásku neopětovala.

„V bubínku revolveru jsou však ještě čtyři náboje. Dva náboje byly vypáleny a zranily dvě osoby, takže víme, co se s těmi střelami stalo.“

„Snad to víme,“ řekl Holmes. „Můžete mi tedy vysvětlit, odkud se vzala střela, která zasáhla okenní rám?“

Znenadání se otočil a dlouhým, štíhlým prstem ukázal na otvor v okenním rámu, asi tři centimetry od dolního okraje.

„U všech všudy!“ zvolal inspektor. „Jak jste si toho vůbec povšiml?“

„Protože jsem to hledal.“

„Výborně!“ řekl lékař. „Máte úplně pravdu, pane. Určitě byl vypálen třetí výstřel, a byla tudíž přítomna ještě třetí osoba. Ale kdo to byl a jak se odsud dostal?“

„Ten problém nyní hodláme vyřešit,“ řekl Sherlock Holmes. „Vzpomínáte si, inspektore Martine, že když služebné prohlásily, že ucítily pach střelného prachu, jakmile vyšly z ložnice, podotkl jsem, že jde o fakt velmi závažný?“

„Ano, pane, ale přiznám se, že nechápu, proč jde o tak významný fakt.“

„Protože lze usuzovat, že ve chvíli, kdy padly rány, okno i dveře pracovny byly otevřeny. Jinak by se dým střelného prachu nemohl tak rychle rozšířit po celém domě. K tomu bylo třeba, aby byl v místnosti průvan. Dveře a okno byly ovšem otevřeny jen nakrátko.“

„Jak to chcete dokázat?“

„Poněvadž svíčka neohořela.“

„Ohromné!“ zvolal inspektor. „Ohromné!“

„Došel jsem k přesvědčení, že v okamžiku tragédie bylo okno otevřeno, a tudíž jsem předpokládal, že se tu patrně vyskytovala ještě osoba třetí, která střílela dovnitř otevřeným oknem. Výstřel na ni vypálený by mohl zasáhnout okenní rám. Přesvědčil jsem se a skutečně jsem tam našel stopu po střele.“²⁶

Rozbor:

1. premisa: Jestliže není průvan, tak se nemůže dým střelného prachu rychle roznést po domě.

2. premisa: Dým střelného prachu se rychle roznesl po domě.

Závěr: V domě byl průvan.

$\sim p \rightarrow \sim q$

q

p

1. premisa: Jestliže byl průvan delší dobu, tak by ohořela svíčka.

2. premisa: Svíčka neohořela.

Závěr: Průvan nebyl delší dobu.

$p \rightarrow q$

$\sim q$

$\sim p$

1. premisa: Jestliže u okna stála třetí osoba, tak na ni mohlo být vystřeleno.

2. premisa: U okna stála třetí osoba.

Závěr: Na třetí osobu mohlo být vystřeleno.

$p \rightarrow q$

p

q

²⁶ DOYLE, Sir Arthur Conan. *Návrat Sherlocka Holmese : Tančící figurky* [online]. Praha : Mladá fronta, 1973 [cit. 2014-04-13]. Dostupné z WWW:

http://web2.mlp.cz/koweb/00/03/34/76/82/navrat_sherlocka_holmese.pdf. S. 65-66

2x Modus Tollens; 1x Modus Ponens

Příklad č. 15

Osamělá cyklistka je také z knihy *Návrat Sherlocka Holmese*. Na Holmese a Watsona se obrátí Violet Smithová, která je vášnivou cyklistkou. Při jejích cestách ji sleduje neznámý muž. Violet netuší, že se stala dědičkou po svém strýci. Do případu jsou zapojeni muži, kteří právě přijeli z jižní Afriky a snaží se Violet přemluvit k sňatku s jedním z nich. Hned, jak se slečna Smithová posadila, Sherlock zjistil, že je horlivou cyklistkou.

„Jistě to nebude váš zdravotní stav,“ řekl Holmes, když ji přelétl bystrým pohledem, „neboť tak horlivá cyklistka jako vy energii nepochybně překypuje.“

Překvapeně se podívala na nohy a já si všiml, že má lehké odřeniny na boku botky, způsobené třením o hranu šlapky.

„Ano, pane Holmesi, jezdím hodně na bicyklu, a to poněkud souvisí i s mou dnešní návštěvou.“²⁷

Rozbor:

1. premisa: Jestliže někdo hodně jezdí na bicyklu, tak má lehké odřeniny na boku botky způsobené šlapkou.

2. premisa: Slečna Smithová má lehké odřeniny na boku botky.

Závěr: Slečna Smithová je vášnivá cyklistka.

$p \rightarrow q$

q _____

p

²⁷ DOYLE, Sir Arthur Conan. *Návrat Sherlocka Holmese : Osamělá cyklistka* [online]. Praha : Mladá fronta, 1973 [cit. 2014-04-13]. Dostupné z WWW:

http://web2.mlp.cz/koweb/00/03/34/76/82/navrat_sherlocka_holmese.pdf. S. 78

1x Modus Ponens

„Tento případ jeví nepochybně osobité rysy,“ pravil. „Kolik času uplynulo od chvíle, co jste zajela za záhyb cesty, až do okamžiku, kdy jste zpozorovala, že cesta je liduprázdná?“

„Dvě nebo tři minuty.“

„Cestou se tudíž vrátit nemohl a vy říkáte, že v těch místech nevede žádná odbočka?“

„Nikoli.“

„Pak tedy zajisté použil pěšiny na jedné či druhé straně.“

„Nemohl se dát k vřesovišti, jinak bych ho byla zahlédla.“

„Dospíváme vylučovací metodou tedy k závěru, že zamířil k charlingtonskému statku, který podle vašeho sdělení leží uprostřed vlastních pozemků po jedné straně cesty.“²⁸

Rozbor:

1. premisa: Jestliže by se dal k vřesovišti, tak by ho byla zahlédla.

2. premisa: Nezahlédla ho.

Závěr: Nedal se k vřesovišti.

$p \rightarrow q$

$\sim q$ —

$\sim p$

1. premisa: Buď se mohl dát cestou k vřesovišti nebo k charlingtonskému statku.

2. premisa: K vřesovišti se nedal.

Závěr: Dal se cestou k charlingtonskému statku.

$p \vee q$

$\sim p$ —

q

²⁸ DOYLE, Sir Arthur Conan. *Návrat Sherlocka Holmese : Osamělá cyklistka* [online]. Praha : Mladá fronta, 1973 [cit. 2014-04-13]. Dostupné z WWW:

http://web2.mlp.cz/koweb/00/03/34/76/82/navrat_sherlocka_holmese.pdf. S. 82

1x Modus Tollens; 1x odvozování po případech

„Ona se domnívá, že toho muže nezná; já však jsem přesvědčen o opaku. Proč by se jinak tak zoufale snažil, aby se k němu nepřiblížila a neviděla mu do tváře? Pravil jste, že se skláněl nízko nad říditky. Vidíte – zase snaha skrýt svou tvář.“²⁹

Rozbor:

1. premisa: Jestliže se někdo snaží zakrýt svoji tvář, tak nechce, aby ho někdo poznal.

2. premisa: Pronásledovatel se snažil zakrýt svoji tvář.

Závěr: Pronásledovatel nechtěl, aby ho slečna Smithová poznala.

$p \rightarrow \sim q$

p

$\sim q$

1x Modus Tollens

Příklad č. 16

Z té samé knihy je také ukázka *Stavitel z Norwoodu*. Stavitel Jonáš Oldacre zemřel na svém sídle v Norwoodu. Mezi jedinou podezřelou osobou je John Hector McFarlane, který má zdědit celé Jonášovo jmění. McFarlane tvrdí, že je nevinný. Proto se obrátí s prosbou o pomoc na Holmese a Watsona. Díky radám a zkušenostem od Holmese v tomto příkladu dojde k závěru Watson.

„Vyslovil jste své jméno, jako by se samo sebou rozumělo, že je znám, ale ujišťuji vás, že o vás nevím pranic, kromě skutečností zřejmých na první pohled – že nejste ženatý, že jste právník, svobodný zednář a astmatik.“

Poněvadž jsem s metodami svého přítele obeznámen, nečinilo mi potíže sledovat jeho dedukce a povšiml jsem si návštěvníkova neupraveného zevnějšku, složky právních

²⁹ DOYLE, Sir Arthur Conan. *Návrat Sherlocka Holmese : Osamělá cyklistka* [online]. Praha : Mladá fronta, 1973 [cit. 2014-04-13]. Dostupné z WWW:

http://web2.mlp.cz/koweb/00/03/34/76/82/navrat_sherlocka_holmese.pdf. S. 85-86

*spisů, přívěsku na řetízku u hodinek i jeho dýchavičnosti – drobností, které Holmes k těmto závěrům vedly. Náš klient však jenom užasle zíral.*³⁰

Rozbor:

1. premisa: Jestliže je někdo ženatý, tak je většinou upravený.

2. premisa: McFarlene je neupravený.

Závěr: McFarlene není ženatý.

$p \rightarrow q$

$\sim q$

$\sim p$

1. premisa: Jestliže má někdo u sebe složky právních spisů, tak je právník.

2. premisa: McFarlene má u sebe složky právních spisů.

Závěr: McFarlene je právník.

$p \rightarrow q$

p

q

1. premisa: Jestliže má někdo přívěsek na řetízku u hodinek, tak je to zednář.

2. premisa: McFarlene má přívěsek na řetízku u hodinek.

Závěr: McFarlene je zednář.

$p \rightarrow q$

p

q

1. premisa: Jestliže má někdo problémy s dýchavičností, tak je to astmatik.

2. premisa: McFarlene má problémy s dýchavičností.

Závěr: McFarlene je astmatik.

³⁰ DOYLE, Sir Arthur Conan. *Návrat Sherlocka Holmese : Stavitel z Norwoodu* [online]. Praha : Mladá fronta, 1973 [cit. 2014-04-13]. Dostupné z WWW:

http://web2.mlp.cz/koweb/00/03/34/76/82/navrat_sherlocka_holmese.pdf. S. 29-30

$p \rightarrow q$

p

q

1x Modus Tollens; 3x Modus Ponens

Příklad č. 17

Tato ukázka je opět z knihy *Návrat Sherlocka Holmese* a nese název *Černý Petr*. Muž byl zavražděn na svém houseboatu a to harpunou jiným mužem. Vrah je námořník a na místě činu zanechal spoustu důkazů. Pro Sherlocka žádná obtížná práce usvědčit z těchto důkazů vraha.

„Ale všechno, co jsem slyšel, ukazovalo jediným směrem. Překvapující síla a obratnost v zacházení s harpunou, rum, váček z tulení kůže plný silného tabáku – to vše ukazovalo na nějakého lodníka, který se účastnil velrybářských výprav. Byl jsem přesvědčen, že iniciály P. C. na váčku se jenom náhodou shodují s počátečními písmeny Petera Careyho a že mu ten váček nepatří., neboť kouřil jen zřídka a v kajutě se žádná dýmka nenašla. Vzpomínáte si, že jsem se vás otázel, zda jste v chatě viděl whisky a brandy? Potvrdil jste mi to. Kolik suchozemců pije rum, když má možnost sáhnout po těchto lihovinách? Ano, bylo jisté, že je to lodník.“³¹

Rozbor:

1. premisa: Jestliže by patřil váček tabáku zavražděnému, tak by se našla jeho dýmka.

2. premisa: V kajutě se žádná dýmka nenašla.

Závěr: Váček tabáku zavražděnému nepatří.

³¹ DOYLE, Sir Arthur Conan. *Návrat Sherlocka Holmese : Černý Petr* [online]. Praha : Mladá fronta, 1973 [cit. 2014-04-13]. Dostupné z WWW:

http://web2.mlp.cz/koweb/00/03/34/76/82/navrat_sherlocka_holmese.pdf. S. 150-151

$p \rightarrow q$

$\sim q$

$\sim p$

1. premisa: Jestliže někdo umí zacházet s harpunou, tak se účastní velrybářských výprav.

2. premisa: Vrah umí zacházet s harpunou.

Závěr: Vrah se účastní velrybářských výprav.

$p \rightarrow q$

p

q

1. premisa: Jestliže někdo dá přednost whisky a brandy před rumem, tak je to lodník.

2. premisa: Vrah dal přednost whisky a brandy před rumem.

Závěr: Vrah je lodník.

$p \rightarrow q$

p

q

1x Modus Tollens; 2x Modus Ponens

Příklad č. 18

Ze stejné knihy je i tento příběh *Opatské sídlo*. V sídle dojde k brutální vraždě, ale když Sherlock Holmes dorazí s dr. Watsonem, tak zjistí, že případ je již vyřešen. Holmes ale má pochybnosti a sám začne pátrat, jak to skutečně bylo.

„Ti lupiči odnesli před čtrnácti dny ze Sydenhamu značnou kořist. Noviny přinesly jejich popis a uvedly podrobnosti o loupeži, což se přirozeně může hodit do krámu komukoli, kdo si chce vymyslet nějakou historku o lupičích. Je známo, že když se lupičům povede dobrý zátah, jsou rádi, že mohou nerušeně probendit výtěžek svého lupu, a nevydávají se na další nebezpečnou výpravu. Rovněž je nezvyklé, že by lupiči

provedli vloupání v tak časně noční hodině; je nezvyklé, že by udeřili ženu, aby nekřičela, poněvadž spíš je oprávněná domněnka, že ji právě tím ke křiku přimějí; je neobvyklé, že by spáchali vraždu, když jsou v přesile a snadno by jednoho muže přemohli; je neobvyklé, že by se spokojili s nepatrným lupem, když měli na dosah kořist mnohem větší; a konečně bych řekl, že je nezvyklé, aby lidé tohoto druhu nechali láhev napůl plnou. Co říkáte všem těm nezvyklostem, Watsone? “³²

Rozbor:

1. premisa: Jestliže se lupičům povede dobrý zátah, tak se nevydávají na další nebezpečnou výpravu.

2. premisa: Lupiči se vydali na další nebezpečnou výpravu.

Závěr: Nebyli to lupiči.

$p \rightarrow \sim q$

q _____

$\sim p$

1. premisa: Jestliže lupiči kradou, tak ne v tak časně noční hodině.

2. premisa: Provedli vloupání v tak časně noční hodině.

Závěr: Nebyli to lupiči.

$p \rightarrow \sim q$

q _____

$\sim p$

1. premisa: Jestliže udeří ženu, tak ji tím přimějí ke křiku.

2. premisa: Žena nekřičela.

Závěr: Neudeřili ženu.

³² DOYLE, Sir Arthur Conan. *Návrat Sherlocka Holmese : Opatské sídlo* [online]. Praha : Mladá fronta, 1973 [cit. 2014-04-13]. Dostupné WWW:

http://web2.mlp.cz/koweb/00/03/34/76/82/navrat_sherlocka_holmese.pdf. S. 268

$p \rightarrow q$

$\sim q$ _____

$\sim p$

1. premisa: Jestliže jsou lupiči v přesile, tak by nevraždili.

2. premisa: Lupiči vraždili.

Závěry: Nebyli to lupiči.

$p \rightarrow \sim q$

q _____

$\sim p$

1. premisa: Jestliže by měli lupiči na dosah velkou kořist, tak by se nespokojili s nepatrným lupem.

2. premisa: Lupiči se spokojili s nepatrným lupem.

Závěr: Nebyli to lupiči.

$p \rightarrow \sim q$

q _____

$\sim p$

1. premisa: Jestliže to byli lupiči, tak by nenechali láhev napůl plnou.

2. premisa: Nechali láhev napůl plnou.

Závěr: Nebyli to lupiči.

$p \rightarrow \sim q$

q _____

$\sim p$

6x Modus Tollens

„Ta šňůra od zvonku nám nicméně skýtala stopu, nad níž jsme neměli zaváhat.“

„Jakou stopu?“

„Nu, Watsone, kdybyste utřhl šňůru od zvonku – v kterém místě by se asi přetrhla? Jistěže tam, kde je spojena s drátem. Proč se tedy šňůra přetrhla o tři palce níž?“

„Protože je na tom místě roztřepená?“

„Přesně tak. Tenhle konec, který si můžeme prohlédnout, je roztřepený. Pachatel byl natolik prohnáný, že jej roztřepil nožem. Druhý konec šňůry však roztřepený není. Odtud to není vidět, ale když vylezete na krbovou římsu, zjistíte, že šňůra byla uříznuta a nikde na ní nenajdete stopy po nějakém opotřebení nebo roztřepení. Můžete zrekonstruovat, co se stalo. Ten člověk potřeboval šňůru. Nechtěl ji utrhnout, aby zařinčení zvonku nevyvolalo poplach. Co tedy učinil? Vyskočil na římsu, ale na šňůru nedosáhl, a proto se opřel loktem o konzolu – v tom prachu je stopa – a natáhl ruku s nožem ke šňůře. Mně chyběly nejméně tři palce, abych nahoru dosáhl, a z toho vyvozují, že je alespoň o tři palce vyšší než já.“ Podívejte se na tu skvrnu na sedadle dubového křesla. Co vidíte?“

„Krev.“

„Nepochybně – je to krev. To samo stačí k vyvrácení historky, kterou nám vyprávěla lady Brackenstallová. Jestliže seděla v křesle ve chvíli, kdy byl zločin spáchán, odkud se tam ta skvrna vzala? Nikoli, nikoli: byla do křesla posazena až po smrti svého manžela. Vsadím se, že na jejích černých šatech rovněž najdeme nějaké stopy po krvavé stopě.“³³

Rozbor:

1. premisa: Jestliže by někdo utřhl šňůru od zvonku, tak by se přetrhla v místě, kde je spojena s drátem.

2. premisa: Šňůra od zvonku se nepřetrhla v místě, kde je spojena s drátem.

Závěr: Šňůra od zvonku nebyla utržena.

$p \rightarrow q$

$\sim q$ _____

$\sim p$

³³ DOYLE, Sir Arthur Conan. *Návrat Sherlocka Holmese : Opatské sídlo* [online]. Praha : Mladá fronta, 1973 [cit. 2014-04-13]. Dostupné z WWW:

http://web2.mlp.cz/koweb/00/03/34/76/82/navrat_sherlocka_holmese.pdf. S. 270-271

1. premisa: Jestliže druhá část šňůry nebyla roztřepena, tak ji někdo musel uříznout.

2. premisa: Druhá část šňůry nebyla roztřepena.

Závěr: Pachatel musel šňůru uříznout.

$\sim p \rightarrow q$

$\sim p$ _____

q

1. premisa: Jestliže někdo chtěl dosáhnout na šňůru, tak musel vyskočit na římsu.

2. premisa: Pachatel chtěl dosáhnout na šňůru.

Závěr: Pachatel vyskočil na římsu.

$p \rightarrow q$

p _____

q

1. premisa: Jestliže někdo chtěl dosáhnout z římsy na šňůru, tak musel být alespoň o tři palce vyšší než Sherlock.

2. premisa: Pachatel chtěl dosáhnout z římsy na šňůru.

Závěr: Pachatel je o tři palce vyšší než Sherlock.

$p \rightarrow q$

p _____

q

1. premisa: Jestliže žena v době vraždy manžela seděla v křesle, tak na něm nemůže být skvrna od krve.

2. premisa: Na křesle je skvrna od krve.

Závěr: Žena neseděla v době vraždy manžela v křesle.

$p \rightarrow \sim q$

q _____

$\sim p$

3x Modus Tollens; 2x Modus Ponens

Shrnutí praktické části

Nejčastěji používaná odvozovací pravidla jsou Modus Ponens, Modus Tollens a odvozování po případech, tedy ta nejzákladnější pravidla vůbec. Odvozovací strategií u Sherlocka Holmese je přímé odvozování. Sherlock vždy naznačí jednu ze svých myšlenek a my jsme schopni podle toho doplnit premisy a konkrétní odvozovací pravidlo. Sherlockovi argumenty jsou zpravidla jednoduché.

Pozorování je to, co Sherlocka od všech odlišuje. V tom se s ním nikdo nemůže rovnat. Díky pozorovacímu smyslu si všímá detailů, které vedou k jistým závěrům. Sherlock vychází z všeobecných premis, ale i to ho velmi omezuje, protože se neorientuje v biologii, filozofii, astrologii a dalších vědách. Vždy si vystačí jen se znalostmi chemie, zákonodárství a historií kriminality.

IV. Závěr

Cílem mojí práce bylo srovnat teoretický pojem dedukce v moderní logice s tím, jak se pojem dedukce vyskytuje v příbězích Sira Arthura Conana Doylea. Po analýze metod v těchto příbězích, tak jak je řeší Sherlock Holmes, se dá říct, že se ztotožňuje s pojmem, který se využívá v dnešní moderní logice. Sherlock používá k řešení případů metody logického odvozování a také svůj dokonalý pozorovací smysl.

I jeho znalosti v oboru kriminality, chemie a zákonodárství velmi přispívají k řešení případů. Nikdy by bez nich nedosáhl takových výsledků a nestal by se tak oblíbeným detektivem. To, co ho odlišuje od ostatních lidí, jsou jeho pozorovací schopnosti a vědomosti, nikoliv metody, které používá.

Nejčastější odvozovací pravidlo, které využívá Sherlock v příbězích Sira Arthura je Modus Ponens. Nejpoužívanější odvozovací strategií je pak přímé odvozování.

Deduktivní postupy, které používá Sherlock, vycházejí z deduktivních postupů vymezených moderní logikou. Autor ctí pravidla deduktivní metody.

V. Seznam použité literatury

V.1. Odborná literatura

KOLÁŘ, Petr. *Argumenty filosofické logiky*. Praha : Filosofia, 1999. ISBN 80-7007-121-4.

SOUSEDÍK, Prokop. *Logika pro studenty humanitních oborů*. Praha : Vyšehrad, 2001. ISBN 80-7021-509-7.

SZYMANEK, Krzysztof. *Umění argumentace : terminologický slovník*. Olomouc : Univerzita Palackého, 2003. ISBN 80-244-0699-3.

V.2. Detektivní literatura

DOYLE, Sir Arthur Conan. *Vzpomínky na Sherlocka Holmese*. Praha : Mladá fronta, 1972.

DOYLE, Sir Arthur Conan. *Poslední poklona Sherlocka Holmese*. Praha : Mladá fronta, 1975.

DOYLE, Sir Arthur Conan. *Dobrodružství Sherlocka Holmese*. Praha : Mladá fronta, 1982.

DOYLE, Sir Arthur Conan. *Tříkrát Sherlock Holmes*. Český Těšín : Oddych, 1994. ISBN 80-901223-5-3.

DOYLE, Sir Arthur Conan. *Návrat Sherlocka Holmese* [online]. Přel. Fr. Jungwirth. V MKP 1. vyd. Praha : Městská knihovna v Praze, 2012 [cit. 2014-04-13]. Dostupné z WWW: http://web2.mlp.cz/koweb/00/03/34/76/82/navrat_sherlocka_holmese.pdf.

VI. Resumé

The title of my thesis is the deduction in detective literature, namely the deduction of Sherlock Holmes stories by Sir Arthur Conan Doyle. The aim is to compare the theoretical notion of deduction in modern logic to how the concept of deduction occurs in the stories of Sir Arthur. This comparison put under concrete examples from literature writer Doyle. The work is divided into two parts.

The first part is devoted to the theoretical concept deduction and methodology of science. I am talking here about the term logic, deduction and inference rules. Here I come with the secondary literature.

The second part is practical. Here is a concrete demonstration of deductive procedures favorite characters of Sherlock Holmes and his companion Dr. Watson. Detailed examples reveal how Holmes was able to come to certain conclusions.

After analyzing methods in these stories, as Sherlock Holmes solves, we can say that is identified with a term that is, used in today's modern logic. Sherlock uses in dealing with cases of the logical inference, and his perfect sense of observation.

The most common inference rule that uses Sherlock in the stories of Sir Arthur's Modus ponens. The most frequently used inference strategy is direct derivation.

Deductive methods used by Sherlock, based on deductive procedures defined modern logic. Author honored rules of deductive methods.